

דף יא. [מדף י:]

תוכן עניינים

- א. בענין מעילה דהוצאה.
- ב. בענין והקריבו זו קבלת הדם.
- ג. בענין שיעור מ' סאה למקוה.
- ד. בענין טבילת אדם גדול הקומה אי נתגדל שיעור המקוה.

לא נצרכה אלא לכדתנן נטל אבן או קורה של הקדש הרי זה לא מעל, נתנה לחבירו הוא מעל וחבירו לא מעל וכו'.

א] מבואר דע"י שנתן הקורה לחבירו מעל בהקדש אע"ג דלכאורה לא נהנה בו אלא מסרו לאחר. פלוגתת הראשונים מ"ט מעל בה, ועוד מ"ט חבירו לא מעל בה.

- א. מבואר במתני' הנ"ל (במעילה דף כ.) דהנטל אבן או קורה של הקדש ונתנו לחבירו, הנותן מעל והמקבל לא מעל, וצ"ב הטעם, דבשלמא אי מעל המקבל אי"ש שהרי ניתן לו חפץ של הקדש ליהנות בו, אבל הנותן למה מעל.
- ב. ברש"י (ד"ה הוא, וד"ה וחבירו) ובתוס' (מעילה דף יח.) מבואר משום דהנותן לחבירו חפץ ונתכון להוציאו מהרשות שהיה בו, הרי זה מוציאו מרשות הקדש לחולין ונעשה חולין [וזהו חידוש מיוחד במעילה, דע"י שדעתו להוציא מרשות הקדש, החפץ של הקדש יוצאת לחולין, ועיין ברש"י כאן ובערכין דף קא. מה שכתב למקור לדן זה], ולכן הנותן מעל והמקבל לא מעל שכבר יצאה לחולין.
- ג. אולם בהרמב"ם (הלי מעילה פ"ו ה"ז) מבואר דליכא שום מעילה בלי שנהנה מן הקודש, ולכן נקט דהמעילה הוא הטובת הנאה שנהנה מהחפץ במה שנתנו לחבירו, ולפ"ז לעולם צריך הנאה בשביל מעילה [כך פי הקר"א (מעילה יט:), והאוי"ש (פ"ו שם), בדעת הרמב"ם, ובשיטת התוס' כאן (ד"ה משקל) נחלקו המפרשים, ולפי המהרש"א מבואר דנקטו כהרמב"ם דהמוציא מועל משום דנהנה ע"ש בדברי מהרש"א הקצרים].
- ד. התוס' במעילה (דף יח. ד"ה ואומר) ביאר איך מעל בלי ליהנות מן ההקדש, והאריך דיש ב' דינים במעילה והם שני אופנים חלוקין איך להיות מועל בהקדש, א] יש מועל ע"י הנאה שנהנה מן ההקדש, ונלמד ממעל דכתיב בסוטה שהיא נהנית מן העבירה ומקרי מעילה, ב] ויש מועל 'דהוצאה' דהיינו ע"י שמוציא מעות הקדש לחולין, וזה נלמד מדכתיב בעבודה זרה יוימעלו באלקי אבותיהם ויזנו אחרי הבעלים דהמעילה הוא בלי הנאה ע"י שמשנה עצמו מרשות הקב"ה לרשות הע"ז הרי זה מעילה אע"ג דאינו נהנה כלום. ומזה נלמד לנותן אבן של הקדש לחבירו דמעל הנותן משום דשינהו לחולין.
- ה. נמצא דהא דתנן דנטל אבן או קורה של הקדש ונתנה לחבירו דמעל, לתוס' הוצאתו לחולין הוא המעילה, ולהרמב"ם כיון דיש לו טובת הנאה מהחפץ שע"י הך חפץ הוא נתן מתנה לחבירו וזה מקרי שנהנה מן ההקדש ולכך מעל. ונמצא דלתוס' יש ב' אופנים של מעילה, ולהרמב"ם רק אופן אחד. [וכשאינו גובר ע"י הנטילה לחוד ימעול לכל שיטה כדאית ליה].

לא נצרכה אלא להולכת הדם, דתניא והקריבו זו קבלת הדם וכו'.

ב] מהו פירוש של מלת 'והקריבו'. פלוגתת הראשונים.

- א. רש"י פ"י דהוא לשון הולכה [לקרבו אל המזבח], ואע"פ שהוא לשון הולכה מ"מ אינה אלא קבלה שהרי לאחר שחיטה נכתבה, ואין הולכה אלא אי"כ קיבל הדם, ונמצא דהתורה נתכוונה לקבלה, ונכתב בלשון הולכה. [וכן פי בחומש עה"ת (פי ויקרא א' ה'), וכן פי בזבחים דף ד. ובדף יג. ע"ש].
- ב. הרמב"ן (פי ויקרא שם) כתב על דברי רש"י שאיננו נכון ואינו לשון קריבת הדם למזבח שהיא ההולכה, אבל הוא 'לשון קרבן' שיעשו מן הדם קרבן והוא לקבלו ולזרקו על המזבח. ולפ"ז צ"ל בכוננת הגמי' כאן דאגב נכלל בה גם הולכה.
- ג. בבאור הרמב"ן יש לציין מש"כ בחידושי הגר"י (מנחות דף יד:) דבעבודת קבלה נכלל דין לקדש גוף הדם להקרבה יותר ממה שנתקדש כל הקרבן ע"י השחיטה ע"ש [וכמש"כ האחרונים דיש ב' דינים בקבלה אי קבלת הדם לזריקה, ב' לקדש הדם בקדושת הקרבה כדי להקריבו], ולפ"ז מתבאר היטב דברי הרמב"ן דמעשה הקבלה שפיר עושה הדם לקרבן, וע"ז נאמר 'והקריבו לעשותו קרבן'.

טהרות, מיכתב כתיבן לא נצרכא אלא לשיעור מקוה דלא כתיבא וכו', את כל בשרו, מים שכל גופו עולה בהן וכמה הן וכו' ושיעורו חכמים מי מקוה מ' סאה.

ד] מבואר דין הידוע שצריכין מ' סאה למקוה, ונלמד מקרא דצריך שיהא כל גופו עולה בהן ושיעורו חז"ל שהוא מ' סאה. דיון אי עצם השיעור מ' סאה הוא מה"ת או מדרבנן או הלכה למשה מסיני. [הסוגיא נמצא להלן בהרחבה עם צילומי מראה מקומות].

א. בטורי אבן (ד"ה מקוה) הקשה מ"ט תנן שיעור זה של מ' סאה כהררין התלוין בשערה יותר מכל שיעורים שבתורה.

- ב. ותי' דכל הא דשיערו חכמים עפ"י עיקר המפורש בקרא הרי הם ככתובים בפירוש, משא"כ בשיעור מקוה הרי השיעור מי' סאה הוא אפילו לננס שכל גופו עולה בפחות מהן, דמי"מ חז"ל פי' דלכך נתכוון התורה לשיעור קצוב שלעולם צריך מי' סאה, ולפי"ז עיקר שיעור מי' סאה נלמד מדרשת הקרא.
- ג. השואל בשו"ת הריב"ש (סי' רצ"ד) חשב דמה"ת שיעור המקוה מרביעית ואילך סגי כשיהיה כל גוף הטובל עולה בהן, וחכמים שיערו שיעור אחד לכל הטובלים ושיעור זה אינו אלא מדרבנן, וכשיש ספק מי' סאה הוי ספיקא דרבנן.
- ד. והריב"ש השיב לו דאין זה נכון, אלא מדאורייתא בעינן מי' סאה לאדם הטובל במקוה, והביא סוגיין, והוסיף דהרי הוא ככל השיעורין דהם הלל"מ שכך היא המקוה הכתובה בתורה. והביא דברי רשב"א בתורת הבית (שער המים) שכתב מפורש דאפילו אדם קטן שכל גופו עולה בפחות מכן לא יטבול בפחות ממ' סאה, שכך קבלו חז"ל מסיני מים שכל גופו של אדם בינוני עולה.
- ה. אולם הרשב"א בב"ב (דף כט.) כתב דמידת חכמים היא שמתקנן על דרך הרוב ודרך הכלל לא על דרך הפרט, והביא ראיה לזה מי' סאה דמקוה שצריך שיהא כל גופו עולה בהן, ואעפ"כ בחסר קורטוב אינו טובל ואפילו קטן שכל גופו טובל בעשרים סאה. ומשמע דנכלל בשיעורי החכמים שתקנו באופן לא פלוג. וכבר דייק בקוב"ש (ח"ב, סוף דברי סופרים עמ' קט"ז) דמהרשב"א משמע דשיעור מי' סאה הוא מדרבנן ותמה ע"ז, ועוד דהרשב"א עצמו בתוה"ב כתב דהוי מה"ת.
- ו. הב"ח (יו"ד סי' ק"כ), והלבוש (סי' ר"א סעיף א') כתבו ג"כ דשיעור מי' סאה במקוה הוא מדרבנן. וכ"כ בתפא"י (מקואות פ"ב אות ב') דמה"ת מספיק שכל גופו עולה בהן [וע"ע ברבינו יונה בברכת דף מח.].
- ז. וכבר השיגו הרבה עליהם מסוגיין דהשיעור הוא מה"ת, וכן תמה הפמ"ג (סי' קנ"ט משב"ז סק"ח) על הלבוש דודאי הוא מה"ת. וכ"כ בדברי חיים (מקואות פתיחה).
- ח. ובחזו"א (מקואות תנינא סי' ט' סק"ב) כתב דלא נסתפק אדם בזה מעולם, [ובמקו"א כתב דאין לעשות הב"ח אפילו כסניף]. וע"ע בדרכי תשובה (סי' ר"א סק"ב) ובחלקת בנימין (סי' ר"א סק"ו, וביאורים) מה שכתבו בזה בארוכה.

ד] הובא לעיל דברי הטורי אבן דגם ננס שיכול לטבול בפחות ממ' סאה, מ"מ כך הוא שיעור המקוה. ויל"ע לפי"ז באדם גדול הקומה שמ' סאה אינו מספיק לו מהו שיעור המקוה לדידה, האם גם בזה עדיין נשאר שיעורו מי' סאה או דנתגדל שיעורו.

- א. בטו"א הביא מתני' דכלים (פ"ז מ"א) דיש דברים ששיעורן כפי גודל האדם כגון קמיצת המנחה וחפינת קטורת, דתלוין בגודל ידי של כהן וכו', וא"כ למה אינו נשנית שם גם מקוה דאם הוא גדול יותר ומי' סאה אינו מספיק שצריך יותר.
- ב. ותירץ דכל הני דחשיב התם אין להם שיעור לא למעלה ולא ולמטה אלא הכל לפי גודלו וקוטנו, אבל שיעורא דמקוה נהי דאין לו שיעור למעלה [לגדול הקומה] הרי יש לו שיעור למטה, דאפילו לננס צריך מי' סאה אע"פ שכל גופו עולה בפחות מזה. ומשמע מהטו"א דבר מחודש דשיעורא דמי' סאה נאמר לאדם קטן ובינוני, אבל לאדם גדול שיעורו יותר.
- ג. בהגהות אמרי ברוך על הטו"א הביא משו"ת הרשב"א (ח"א סי' תתי"ח) דמבואר דשיעור מקוה הוא מי' סאה, ואם המים מרודדין [נמוכין] שא"א להשתטח כל גופו בב"א תוכל להוסיף מים שאובים, וכתב דמזה יש ללמוד גם לאדם גדול הקומה כשאין מי' סאה מספיקין שמותר להוסיף מים שאובים, והוספה זו אינו לענין הכשר המקוה רק דבמציאות בעי מים טפי לכסות גופו אבל עצם שיעור המקוה לא משתנה גם לגדול. ונתיישב דלא נשנה בכלים בהנך הדברים שתלוין כפי מה שהוא אדם, דהא כאן כשרות המקוה אינו תלוי בהאדם, אלא דלפעמים צריך להוסיף מים לטבול בפועל.
- ד. בדרכי תשובה (סי' ר"א) כתב דנחלקו הטו"א והאמרי ברוך אם אדם גדול יכול לטבול במקוה שיש בה רק מי' סאה [והיינו כשהוסיף בה מים שאובין] דלטו"א עצם שיעור המקוה צריך יותר, ולהאמרי ברוך אינו צריך.
- ה. בברכת צבי (הערה ש"פ) הביא דהרשב"א במשמרת הבית (בית הנשים שער ז') כתב דבריו הנ"ל, והרא"ה בבדק הבית פליג עליו דא"א להוסיף שאובין. ובמשנת טהרות (מקואות פ"ז מ"ז) ביאר דעת הרא"ה דלשיעורא דמים שכל גופו עולה בהן בעינן שבמציאות יכול הגוף לעלות בהן, וכל דלית בהו האי שיעורא חסר בשיעור מקוה, וה"ה במימיו מרודדין.
- ו. ועפ"ז כפשוטו צ"ל דהטורי אבן ס"ל כהרא"ה ולכן גם באדם גדול הקומה מקרי מקוה חסירה, עד שיהא ראוי להתכסות בהמים. אמנם בברכת צבי הביא ד"ל דרק במרודדין דלאדם בינוני אינו ראוי מקרי חסירה לכל בני אדם והיא פסולה בעצם. אבל כשראוי לרוב בני אדם אין השיעור משתנה בשביל אדם שהוא גדול הקומה.
- ז. [ונראה להוכיח כן דהא נתבאר לעיל דלננס דמספיק צפחות ממ' מ"מ כתב הטו"א דיש שיעור קצוב של מי' סאה, וא"כ נימא כן גם להיפוך לגדול הקומה השיעור קצוב הוא מי' סאה, ואם יש חסרון של היכי תמצא איך לטבול, ע"ז יועיל הוספת מים שאובין ודו"ק].